

Dante Alighieri (1903 – 1969): Božská komedie

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Kompozice;

3. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

4. Námět, témata, hlavní motivy;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

„Chápu-li,“ řekl, když moje rty zmlkly,
ten stín velkorysého Vergila,
„do zbabělosti se tvá duše kuklí,
co ta zahнала lidí od díla,
co zvířat od ní bylo krutě bito,
a přitom se jen zdáním splasila.

A víš, proč přicházím, nu, povím ti to,
bylo by zbytečné, aby ses bál,
dost o tobě vím a je mi tě líto.

Z řad těch, kdo žijí čekáním, jak dál,
mě zavolala – co ta měla za líc –
tak krásná žena, ach, že jsem si přál
sloužit jen jí, nezapomenu na nic,
andělským hlasem řekla mi pár vět,
oči jí žhnuly jak dvojice stálic:

„Mantovská duše, slavná po sta let,
o které věčně jdou ty dobré zvěsti
a půjdou dál, co světem bude svět,

můj přítel, slyšíš, ne však přítel štěstí,
sám doklopýtal až na pustý sráz
a chce se vrátit, je na hrozném scestí,

mám strach, že jsem se nevzchopila včas,
když na nebesích o něm zaslechla jsem,
jakým hrůzám je vydán na pospas.

Jdi, zachraň ho, zadrž ho krásným hlasem,
dělej, co můžeš, abych měla klid,
jednej či mluv, ať nezahyne. Já jsem –

Beatrice, z míst, kam zas toužím jít,
přicházím k tobě jako k básníkovi,
to přiměla mne láska promluvit.

A slibuji ti, že se to Pán doví,
Budu tě před ním chválit velice.’

A já jí na to odpověděl slovy:

„Ó ženo, ty jsi pravá světice,
tebou ční lidstvo nad vše bytující
pod naším malým nebem Měsíce,

je radost splnit příkaz pro světici,
splním jej pozdě, byť jej splním hned,
žádáš-li něco, slůvko stačí říci.

Jak to však, že tě neděsí náš svět

a sestupuješ klidně v tahle místa
ze širých dálek, kam tak toužíš zpět?’

„Povím ti, chceš-li, proč jsem si tak jistá
i tady, pod vašimi nebesy,’

řekla, „nu zkrátka, protože jsem čistá.

Ublížit, to je strach, ať jsi, kde jsi,
člověk se má bát jen takových činů,
co sklíčí druhé, jiné neděsí.

Jsem taková, že díky Hospodinu
se vaše bída mne nemůže tknout,
ve vašem ohni taky nezahynu.

A pak znám tu, jež zmírní tvrdý soud
nad pobloudilým, než by se ho zřekla,
a proto máš tu cestu podniknout.

Ta zavolala Lucii a řekla:
‘Tvůj věrný tě má zapotřebí, hle,
starej se o něj na hranicích pekla.’

Přiběhla ke mně, to je Lucie,
jak vidí krutost, hned se do ní vloží,
s Ráchel jsem byla, ta tam taky je.

‘Beatrice,’ řekla mi, ‘chválo boží,
pomáhej tomu, kdo tě měl tak rád,
že vyšel z davu. Kam teď hlavu složí?’

Ty neslyšíš, jak začal naříkat?
Nevidíš smrt, tu záplavu, co šplíchá,
že nic je před ní moře častokrát?

Na světě nikdo na zisk nepospíchá
a neprchá tam, kde ho čeká trest,
jak já jsem přišla z blaženého ticha,
jen zaslechla jsem tuhle hroznou zvěst,
já důvěřuji tvé poctivé řeči,
říkat i slyšet ji je velká čest.’ (...)

Ten vedle ho chce vzbudit z letargie,
V jeho zemi pramení Vltava,
S Labem jde k moři. Byl král Bohémie.

Otakar, otec floutka Václava,
Z něhož se vyklubal kus darmošlapa.

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Encyklopedie Českých Budějovic

Přemysl Otakar II.

český král, zakladatel města

*1233, † 26. 8. 1278

Druhorozený syn *Václava I.* (1205—1253) a *Kunhuty Štaufské* († 1248), od 1247 markrabě moravský, 1253—1278 král český (korunován 1261).

Jeho vláda byla obdobím velkého rozmachu přemyslovského státu. V domácí politice se snažil upevnit panovnickou moc na úkor šlechty, podporoval rozvoj hospodářství, kolonizaci pohraničních území, zakládání klášterů a měst. K jeho významným městským fundacím patřilo rovněž **založení města** Českých Budějovic v polovině 60. let 13. století. Lokátorem nového, v rozsáhlé oblasti jižních Čech teprve druhého města se stal zvíkovský purkrabí **Hirzo**, jehož osoba je spjata i s dalšími královskými podniky na jihu Čech. Na jaře 1265 zavítal do Budějovic i jejich královský zakladatel, aby dohlédl na postup prací; svůj vztah k městu vyjádřil též o 2 roky později, když nechal v kostele českobudějovického **dominikánského konventu** vybudovat na památku své manželky *Markéty Babenberské* († 1267) *kapli svaté Markéty*.

Ve 2. textu najděte odborné i populárně-naučné prvky. Čím asi Přemysl II. Otakar zaujal Danta?

DANTE ALIGHIERI (1265 – 1321): básnická skladba **Božská komedie**: první velké dílo v italštině, hlavním tématem je cesta člověka k Bohu. Děj se odehrává o Velikonocích (svátcích Vzkříšení) roku 1300 (kulatý rok na přelomu staletí a vypravěč sám vstupuje do věku životní zralosti). Kompozice díla je založena na čísle 3 (křesťanský koncept Svaté trojice: Bůh Otec, Boží syn = Kristus, Duch svatý): Předzpěv + 3 části (= 3 zasnětné říše: **Peklo, Očistec, Ráj**) po 33

zpěvech (celkem 100 zpěvů), sloky jsou tříveršové (terciny), 3 hlavní postavy (vypravěč Dante; starořímský básník Vergilius – oceňován jako tvůrce, který navzdory svému pohanství intuitivně předvídal Kristův příchod, nebeská dívka Beatrice).

Dante provázený Vergiliem putuje Peklem a Očistcem a setkává se tam s významnými osobnostmi minulosti (včetně českých králů Přemysla II. Otakara a Václava II.); sama Beatrice (lat. *beatus* = *blažený*), která je symbolem božské krásy a myšlenkové dokonalosti, pak přivádí Danta do nebeského, ale vlastně vesmírného Ráje plného světla – do blažené Boží blízkosti, ovšem Bůh zůstává neviditelný, Božská komedie se stává souhrnem veškeré dosavadní duchovní cesty křesťanského lidstva směrem ke spáse (duchovnímu osvobození skrze Boží lásku, která smiřuje nedokonalé, hříšné lidstvo s všemohoucím Bohem).

Božská komedie má ještě gotické prvky (muž vzhlíží k obdivované ženě-ochranitelce), ale do renesance náleží mj. celistvým, také intelektuálním, a nikoli jen moralistním pohledem na úděl člověka ve světě. Dílo se původně jmenovalo jen *Komedie* (podle šťastného konce, nejde tedy o humorné vyznění); přívlastek *Božská* připojil až Dantův obdivovatel Giovanni Boccaccio.